

Katedra dokumentární tvorby

Posudek teoretické diplomové práce – bakalářské / magisterské

Autor/ka práce: Petr Salaba

Název práce: Tvůrčí umělá inteligence jako kulturní generátor existenciální tísně - jak vzniká a jak se s ní vypořádat

Posudek vedoucí/ho práce Posudek oponenta/ky

Autor/ka posudku (jméno, příjmení, pracoviště): Andrej Sýkora, KHD

Hodnocení obsahu a výsledné podoby teoretické diplomové práce:

Vhodnost zvoleného cíle a přístupu práce	B
Relativní úplnost zpracované literatury ke zvolenému tématu.	E
Schopnost kriticky vyhodnotit a použít odbornou literaturu	C
Logičnost struktury práce, souvislost jejich kapitol a jejich proporce	D
Jazyková a stylistická úroveň práce	B
Dodržení citační normy (pokud se v textu opakovaně vyskytují přejaté pasáže bez udání zdroje, práce nemůže být doporučena k obhajobě)	A
Obrazové přílohy v dostatečném rozsahu, oprávněnost a vhodnost příloh, grafická úprava .	A
Původnost práce, přínos k rozvoji oboru	B
Celkové hodnocení diplomové práce (A-F)	C

(vysvětlivky hodnocení: A = výborný výkon převyšující daná kritéria, B = nadprůměrný výkon s minimem chyb, C = průměrný výkon s přijatelným počtem chyb, D = přijatelný výkon s větším počtem chyb, E = výkon vykazující minimální naplnění kritérií, F = nepřijatelný výkon)

Doporučení:

Vlastní slovní hodnocení teoretické diplomové práce obsahuje odstavec shrnující obsah práce a její závěry; rozvádí detailněji hodnocení dílčích kritérií uvedených výše, zejména zdůvodnění známek D, E, F; vyzdvihuje přednosti práce, zvláště v případě hodnocení A, B; formuluje otázky, k nimž se student/ka musí při obhajobě vyjádřit; na závěr uvádí jednoznačné vyjádření, zda autor prokázal či neprokával schopnost samostatné tvůrčí činnosti ve své oblasti výzkumu, zda jeho práce splňuje či nespĺňuje požadavky standardně kladené na diplomové práce, zda vedoucí/oponent práci doporučuje či nedoporučuje k obhajobě a jakou známku navrhuje. Slovní hodnocení má typicky rozsah 1 normostrany; v případě práce bez výtek může být i kratší. U prací, kde není co vytýkat, je namístě položit doplňující otázku ve smyslu, kam by uchazeč pokračoval v dalším výzkumu.

Vlastní slovní hodnocení teoretické diplomové práce:

Diplomová práca Petra Salabu si kladie za cieľ preskúmať dôležitú kultúrnu úlohu, ktorú budú mať v nadchádzajúcich rokoch či desaťročiach rôzne verzie modelov strojového učenia, neurálnych sietí a iných nástrojov, publicistickou skratkou označované ako "AI", alebo "umelá inteligencia". Tento cieľ a obzvlášť jeho rámovanie ako otázky tiesne, úzkosti či nepochopenia na ose "človek - prístroj" mi príde skvelý a verím, že nie je možné sa s ním konfrontovať lepšou formou, než je esej.

Musím sa ale priznať, že po prečítaní práce nedokážem nájsť odpoveď na otázku, ktorú si autor kladie hneď na začiatku. Ako teda fungujú mechanizmy, ktorými môže umelá inteligencia vyvolávať v ľuďoch tieseň? Odlíšu sa nejak od mechanizmov vyplývajúcich z historicky podloženej technofóbie, zachytených hneď v prvej kapitole? Sám autor totiž citáciou Eleanor Watson, ktorá hovorí o "Sputnik momente" (s. 19), naráža na nedostatok imaginácie v mainstreamových a pop-vedeckých pojednaniach o tom, ako by sme mali tieto premeny vnímať.

To ma privádza k najzásadnejšiemu nedostatku práce - absencii výskumu v oblasti súčasného myslenia o nových médiách a filozofii technológií. Petrovi by tieto oblasti mohli pomôcť uchopiť a ďalej reflektovať niektoré myšlienky a témy, na ktoré pri svojom uvažovaní naráža. O jedinečnosti situácie "dramatického tempa rastu" (s. 12) písal dlhodobo Paul Virilio (ktorého téza o tom, že s vynálezom technológie je vynájdená aj jej inherentná "nehoda", by sa v tejto práci tiež určite ujala). Agentnosť a ne-agentnosť AI (s. 27), resp. skúmanie ontológie "algoritmov" je doménou Eda Finna. K témam ako skrývanie komplexity, strojové učenie, syntéza obrazu a textu a iným tiež existuje široké spektrum literatúry.

Vyvaroval by sa tak situáciám, ktoré nastávajú v kapitolách 5.1, 5.2, 5.3 a iných, kedy pristupuje ku komplexnej otázke (autenticita, dvojná väzba, humor) len preto, aby od nej o pár viet ďalej zase utiekol. Navyše sa v týchto prípadoch stáva, že je vyriešená relatívne zásadná téza (napr. "Vznik pokročile AI tak môže byť vnímaný ako ďalší stupeň smrti Boha [...]"), ktorá nie je ďalej nijak rozvíjaná. Opýtam sa provokatívne - naozaj je masové rozšírenie používania digitalizovaných štatistických modelov porovnateľné s filozofickým obratom, na ktorý narážajú Sartre, Nietzsche a iní? Určite to tak môže byť, ale je nemožné si takéto stanovisko obhájiť doslova jednou vetou (ktorou kapitola končí).

Takéto pasáže trochu zatieňujú vyslovenú radosť z objavovania, ktorá sa celou prácou nesie a nemala by zostať opomenutá. Momenty ako je práca s MidJourney (s. 23 - 25), esejistika Chat-GPT (s. 40 - 43) a jeho finálna konfrontácia so Sifyfom (s. 50 - 57) sú presne tými prvkami hravosti a "drzého" pýtania sa, ktoré akademickým prácam často chýbajú. Oceňujem aj veľmi dôslednú a perfektne zapadajúcu prácu s AI-generovanými ilustráciami.

Petr vo svojej práci preukazuje intenzívny záujem o problematiku, schopnosť myslieť v širokých súvislostiach a iniciatívu pri vlastnom experimentovaní s popisovanými fenoménmi. Zvolil si ale podľa môjho názoru príliš všeobjímajúci prístup ku problematike, čo má za následok, že veľa kapitol len kľže po povrchu a chýba im diskusia so súčasným myslením v tejto oblasti. To, že je práca esej, neznamená, že je vhodné na tento aspekt rezignovať.

Diplomovú prácu Petra Salaby preto doporučujem k obhajobe a navrhujem ju hodnotiť známkom v rozmedzí B - C na základe odpovedí diplomanta na otázky, ktoré nasledujú (a pozdravujem vynálezcov kvantitatívnej klasifikácie do Rakúsko-Uhorska, fakt díky).

1. V románe *Underworld* Don DeLillo veľmi farebne opisuje moment, kedy standup komik Lenny Bruce v druhý večer kubánskej raketovej krízy stojí pred publikom v Miami a kričí do davu "VŠETCI

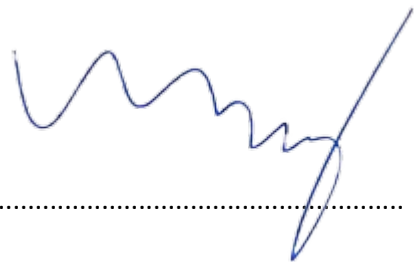
ZOMRIEME". Dav sa smeje. Čo by kričal dnes, v predvečer rozmachu umelej inteligencie, ako by sa vyrovnával s existenčnou tiesňou, ktorú mu spôsobuje? A smial by sa dav?

2. V závere svojej práce píšeš, že "řada tradičních institucí a struktur projde velice dramatickým zemětřesením". Můžeš vymenovat aspoň tři inštitúcie alebo štruktúry a popísať povahu zemetrasení, ktoré ich postihnú? (v náväznosti na premeny súvisiace so súčasnou - nie budúcou - akceleráciou vývoja umelej inteligencie)

3. Súčasná implementácia umelých inteligencií je založená na princípe predikovania "budúcnosti" na základe zberu obrovského množstva dát z minulosti. Bude explózia používania AI modelov znamenať tlak na to, aby sa budúcnosť čo najviac podobala minulosti? Aké to môže mať dôsledky? Je AI konzervatívna? Napísal som túto otázku ja, alebo Chat-GPT?

19.1.2023

Datum:

Podpis: